

VILA-SECA
DESAPAREGUDA

VALLVÉ / CIT - L'ARXIU, AJUNTAMENT DE TARRAGONA

Maria Estradé - Montse Garriga

VILA-SECA

DESAPAREGUDA

 efadós®

VILA-SECA

DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer 2022

© dels textos: Maria Estradé Pujals

© dels textos: Montse Garriga Pujals

© del pròleg: David Melero Domènech

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Centre d'Imatges de
Tarragona / L'Arxiu. Ajuntament de Tarragona

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Vallvé / CIT - L'Arxiu. Ajuntament de Tarragona

Acrònims:

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

CIT (Centre d'Imatges de Tarragona / L'Arxiu -
Ajuntament de Tarragona)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

UB (Universitat de Barcelona - Biblioteca Pavelló
de la República)

ISBN 978-84-19239-27-3

DL B-5041-2022

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

La imatge com a record i aprenentatge

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Des del cor de la muralla fins a la mar

Pàg. 12

CENTRE HISTÒRIC

La vida es viu a les places

Pàg. 96

ELS BARRIS

La urbanització dels horts

Pàg. 158

LA PINEDA I EL TURISME

L'anada als pins i els banys

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LA IMATGE COM A RECORD I APRENTATGE

David Melero Domènech, historiador i docent

Els segles XIX i XX ens portaren a conèixer un nou món ple de noves feines, oci, tecnologia, cultura i també d'horrors i guerres com mai s'havia vist. Les grans gestes del passat, explicades d'una manera oral, primer, i després a través de l'art i la literatura, quedaven enrere davant l'aparició d'un element que canvià la manera de recordar les coses: la fotografia. Gràcies a ella tenim constància de tots els esdeveniments de la vida quotidiana, festiva, esportiva, cultural, religiosa, i també bèl·lica, dels nostres avis i besavis. La fotografia ens ha permès veure la cara d'aquelles persones de qui ens parlen els pares, d'aquell personatge curiós del poble o fins i tot conèixer

el vestit tan lluit en les festes de mitjan segle XX. Però la fotografia també ha estat l'eina per reconèixer el pas del temps en les nostres llars, viles i camps. Hem observat, a través de les imatges, com els nostres pobles i ciutats creixien, com apareixien avingudes i places tot enderrocant reixes, horts, cases, i com es transformava tot l'entramat urbanístic que ens envolta. Hem observat, també, com apareixien i desapareixien feines tradicionals i com la societat canviava a un ritme cada cop més ràpid.

Gràcies a la recerca i anàlisi de Maria Estradé Pujals i Montse Garriga Pujals, Vila-seca pot recordar el seu passat a través de les fotografies que les famílies guardem als calaixos de casa. La feina, la festa, el dia a dia, l'evolució de la ciutat, la religió, les vacances, la platja,

la Plana..., tot queda reflectit en un excel·lent treball que pretén que no oblidem, o que coneguem, aquella Vila-seca original, agrícola i incipientment industrial i turística. Per a algunes persones serà record, per a d'altres, descoberta, i per a tots, il·lusió de reconèixer fesomies, carrers, activitats... amb què podem tenir lligams i sentiments.

El segle XXI, en plena era de les tecnologies digitals, també ens brinda l'oportunitat de recollir fotografies del dia a dia a través de les xarxes socials. Caldrà veure com les famílies conservem aquest patrimoni i com el trametem als nostres fills i nets. No oblidem que, sense les capsas de fotografies, les dues autores del nostre llibre no haurien pogut fer aquest emotiu record.

Gaudim junts d'aquest treball que la Maria i la Montse ens presenten, i revivim o coneguem la Vila-seca del 1900 al 1975!

M. T. / Fons FRANCISCA CERVELLO TOUS

Introducció

DES DEL COR DE LA MURALLA FINS A LA MAR

Maria Estradé i Montse Garriga

Es té constància de la presència de grecs i romans al nostre terme. Els romans haurien construït vil·les senyorials a diversos punts del terme, que haurien estat abandonades coincidint amb el deteriorament de la ciutat de Tàrraco.

La Vila-seca dels Olzina s'hauria constituït als anys 1162-1163 fruit de la donació que van fer el rei Alfons I el Cast, l'arquebisbe Bernat Tort i Guillem d'Aguiló al cavaller Ramon d'Olzina. La formaven una fortalesa –castell– i cases al seu voltant, la gent de les quals es podia refugiar al castell. La seva església i el cementiri eren consagrats a sant Joan Baptista. Molt a

prop, als voltants de l'any 1184 es creà la Vila-seca del Comú, un petit nucli de cases i patis al voltant dels actuals carrers de Riudoms i de Monterols, amb una església dedicada a sant Esteve i el cementiri al costat, i tres cases amb torre de defensa pròpia: ca Poblet, del Delme i la Badia.

L'any 1370, Vila-seca obtingué, per part del rei Pere el Cerimoniós, el privilegi de franquícia, que eximia la població de pagar impostos. El mateix any, el rei també disposà que les poblacions del Camp de Tarragona es resguardessin dins de murs per preservar les persones i les collites.

Els dos nuclis de població es van unir el 1525 quan l'arquebisbe de Tarragona comprà la Vila-seca dels Olzina.

M. T. / Fons ANTON RIBERA MARTÍ

PLAÇA DE SANT ANTONI

La plaça de Sant Antoni s'ha conegut per diferents noms al llarg de la història: «plaça de Flix» i «plaça de Pi i Margall». El nom «Flix» podria estar relacionat amb el renom d'un vila-secà del 1828. La imatge de la pàgina anterior és de començaments del segle xx, quan se l'anomenava *de Pi i Margall*.

L'ERMITA DE LA PINEDA

La pau i la serenitat que transmet la imatge, del 1925, es fan presents així que s'arriba a l'ermita. La solemnitat de la benvinguda del xiprer prepara el pelegrí, tot seguint el camí, per apropar-se al temple i adorar la Mare de Déu de la Pineda, també anomenada *Mare de Déu del Forat* el 1517.

FRANCESC BLASI VALLESPINOSA / AFCEC - Fons FRANCESC BLASI VALLESPINOSA

Durant el segle xvi, Vila-seca i els pobles del voltant van patir sovintejats atacs pirates. Per aquest motiu es va construir una nova fortificació en forma de pentàgon i nous portals d'accés a la població: el del Forn o de l'Església Vella, el del Mar –avui encara conservat i conegut per «Sant Antoni»– i el de la Riera.

A partir del segle xvii –i especialment del segle xviii, un cop aturats els atacs– s'inicià una etapa de recuperació demogràfica i econòmica, afavorida per la proximitat del port de Salou. Es vengueren patis, cases i torres que s'edificaren i formaren nous carrers fora muralla, anomenats *ravals*: de la Mar, de Sant Pere i de Sant Josep.

La Guerra del Francès suposà un pas enrere en aquest progrés, tot i que la demografia de Vila-seca no va patir gaires modificacions. L'arribada del ferrocarril a la po-

blació l'any 1856 va suposar un altre revulsiu econòmic, malgrat que el 1874 hi va haver la plaga de la fil·loxera que va perjudicar greument l'economia agrícola del municipi.

A principis del segle xx es van produir esdeveniments que van ser un impuls per al món local: l'associacionisme va propiciar el naixement del Sindicat Agrícola i del celler, es van crear les societats recreatives, molt importants socialment, i la instal·lació del gas i l'arribada de l'electricitat van millorar la vida de la població.

La Guerra Civil va fer retrocedir l'economia local i va afeblir el creixement demogràfic. Als anys seixanta, Vila-seca guanyà població i activitat econòmica amb l'arribada de treballadors provinents d'altres llocs de l'Estat, atrets per la creixent oferta de treball, impulsada per la indústria i el turisme.

RAYMOND / Fons JOSEFA TOUS POBLET

CENTRE HISTÒRIC

La vida es viu a les places

Els carrers de les viles medievals eren estrets. Les places esdevingueren el lloc idoni per trobar-se tant per treballar com per fer-hi celebracions. La vida es vivia a les places: s'hi feia mercat, era lloc de treball d'artesans, la canalla hi jugava i el veïnat s'hi trobava a les festes.

El centre històric de Vila-seca s'articula al voltant de les places, com mostren les imatges fetes des de principis del segle xx fins als anys setanta. La plaça més antiga i amb més història és la de l'Església. També hi ha la de Voltes, política i festiva; la de Sant Antoni, d'oficis i treball; la d'Estudi, d'activitat escolar; la de la Llibertat, coneguda com la «placeta del Gas» o «de l'Església Vella», antigament religiosa i modernament, industrial; la de les Creus, lligada a la pagesia per l'abeurador i la proximitat al celler; la de Sant Esteve, tradicional –s'hi representava el Ball de Sant Esteve–, i la dels Gitanos –ja desapareguda–, mercat de pagesos.

Les places són vives perquè el veïnat les fa seves i hi comparteix el seu dia a dia. Les places acaben essent espectadores del pas del temps i testimonis dels esdeveniments que viu cada generació.

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons M. DOLORS MAGRIÑA ROVIRA

PLAÇA DE L'ESGLÉSIA

El dia de Sant Antoni, la plaça esdevenia l'escenari ideal de lluïment i d'exhibició de les carretel·les que elaborava cada societat, en què els nens i nenes, amb disfresses temàtiques, eren els protagonistes. La desfilada anava precedida per socis dalt de cavall i, a la sortida de la missa major, les carretel·les i els animals eren beneïts per les autoritats eclesiàstiques. La imatge de l'esquerra correspon a la benedicció de la carretel·la de l'Ateneu Pi i Margall de l'any 1930, davant d'un nombre públic. En aquesta pàgina, músics i cavalls acompanyen un moment solemne per al poble l'any 1913: la presentació de les noves campanes.

H. VALLVÉ / Fons PARRÒQUIA DE SANT ESTEVE DE VILA-SECA